

Skogens vita konung

Författad av Hugo Lundgren

Sedan urminnes tider har älgen fascinerat oss människor. Den har varit mytomspunnen. Dyrkad och jagad. Vi befinner oss i de värmländska skogarna, där det ståtligaste av djur vandrar bland buskar och träd. Idag finns det drygt tre hundratusen älgar i vårt land. Av dem finns det ett 50-tal vita älgar här i Värmland, vilket är världsunikt.

Vi får följa naturfilmaren Ulf Jonasson genom årstiderna i hans möten med Ferdinand, en majestätisk vit älgdjur som kanske är den ståtligaste av de alla!

FILMFAKTA

Artikelnummer: 48423+48923 Speltid: 24 min + 58 min

Ämnen: Biologi

Produktionsår: 2023

Målgrupp: Grundskola 1–9, Gymnasiet

Språk: Svenska, svensk text

Ursprungsland: Sverige

Originaltitel: Skogens vita konung

Exekutiv producent för skolverversionen: B&P Digital Media Distribution

Producent: Ulf Jonasson

Redigering skolverversionen: David Erlandsson

LÄROPLANSMÅL LGR11 och LGY11 2022

Centralt innehåll från LGR 11 matchar filmen.

Syfte Biologi

Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och omvärlden. Eleverna ska därför ges möjligheter att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser.

Centralt innehåll åk 1-3

Året runt i naturen

- Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.

Centralt innehåll åk 4-6:

- Näringskedjor och kretslopp i närmiljön. Djurs, växters och svampars samspel med varandra och hur några miljöfaktorer påverkar dem.
- Vad liv är och hur livets utveckling kan förklaras med evolutionsteorin. Biologisk mångfald och organismers anpassningar till miljön

Centralt innehåll åk 7-9:

- Livets uppkomst, utveckling och mångfald samt evolutionens mekanismer. Arvsmassans egenskaper och förhållandet mellan arv och miljö.

Kunskapskrav för betyg A åk 9

Eleven visar mycket goda kunskaper om biologins begrepp och förklaringsmodeller. Med god användning av begreppen och förklaringsmodellerna beskriver och förklarar eleven biologiska samband i naturen och människokroppen.

Filmens syfte

Filmen följer det centrala innehållet i kursplanen om vad som ska ingå i undervisningen om natur och miljö i biologi redan från årskurs 1-3 men vänder sig främst till elever från årskurs 7-9 och gymnasiet.

Älgen

Älgen är en stor art av hjortdjur som främst återfinns i norra Europa, Nordamerika och norra Asien. Den vanligaste arten är den europeiska älgen (*Alces alces*), även kallad älg i Sverige och Norge. I Nordamerika kallas arten för moose. Älgen är känd för sin imponerande storlek. Hanarna kan nå en axelhöjd på upp till två meter och väga över 700 kilogram. De har kraftiga kroppar med långa ben och stora hovar som är anpassade för att röra sig i svår terräng, inklusive snö och våtmarker. En av de mest karakteristiska egenskaperna hos älgen är dess stora, bjällraliknande horn, som bara bärs av hanarna. Dessa horn, som kallas gevir, kan bli imponerande stora och spridas i ett brett, flertaggigt format. Hornen används främst under parningssäsongen för att imponera på honor och för att slåss med andra hanar om revir och honor. Älgar är växtätare och föredrar löv, kvistar och bark från träd samt vattenväxter. De kan vara aktiva både på dagen och natten och har utmärkt hörsel och lukt för att upptäcka potentiella faror och rovdjur. Älgar är också starka simmare och kan korsa stora vattendrag. Älgen är en viktig symbol för naturen i de områden där den lever och lockar ofta turister och jägare som vill uppleva dess närvaro. De är vanligtvis inte aggressiva mot människor, men en älgko kan bli aggressiv om hon känner att hennes kalvar hotas eller om hon känner sig trängd. Det är viktigt att respektera älgens naturliga beteende och hålla avstånd för att undvika olyckor.

Vita älgar

Vita älgar är en ovanlig färgvariation av den vanliga älgarten. I stället för den vanliga bruna pälsen har vita älgar en vit eller ljusgrå pälsfärg på grund av en genetisk mutation som kallas leucism. Leucism orsakar partiell eller fullständig förlust av pigment i djurens hud, hår eller fjädrar, vilket resulterar i vita eller bleka färger. Vita älgar är mycket sällsynta och betraktas ofta som en symbol för lycka eller andlighet i vissa kulturer. De har blivit föremål för fascination och intresse bland människor över hela världen, vilket har lett till att de har blivit populära för fotografering och turism. Eftersom vita älgar

skiljer sig visuellt från sina bruna artfränder kan de ha en viss fördel när det gäller att undvika rovdjur, eftersom de är mer svåra att upptäcka i vissa miljöer. Men det är också viktigt att notera att vita älgar kan vara mer utsatta för rovdjur och jägare på grund av sin avvikande färg, vilket gör att de kan vara mer sårbara. Det är viktigt att skydda vita älgar och respektera deras naturliga livsmiljö. Störningar från människor kan påverka deras beteende och överlevnad. Om du någonsin har turen att se en vit älg i naturen är det viktigt att hålla avstånd och undvika att störa eller skrämja djuret.

Hur lever älgar och hur förändras de under året?

Älgar är stora hjortdjur som har anpassat sig för att leva i olika typer av livsmiljöer, inklusive skogar, kärr, våtmarker och bergsområden. Deras livsstil och beteende genomgår vissa förändringar under året, och dessa förändringar kan variera beroende på var de lever. Under våren och sommaren är älgar vanligtvis mer aktiva och har gott om föda tillgänglig. Under denna tid föder älgkorna sina kalvar. Kalvarna är vanligtvis födda mellan maj och juni och de stannar nära sina mödrar under de första månaderna. Korna är mycket skyddande och kommer att försvara sina kalvar aggressivt om de känner sig hotade. Under sommaren äter älgarna mycket och dricker mycket vatten för att hålla sig hydrerade. De föredrar att beta på blad, kvistar, unga skott och vattenväxter. Älgar kan röra sig långa sträckor för att hitta mat och följa tillgången på grönska. När hösten närmar sig ändrar älgarnas beteende sig i förberedelse inför vintern. Den största förändringen är parningssäsongen, som vanligtvis inträffar i september och oktober. Under denna tid blir hanarnas beteende mer aggressivt eftersom de tävlar om uppmärksamhet från honorna. Hanarna använder sina stora horn för att slåss med varandra och etablera sin dominans. Under vintern blir älgarna mer inaktiva och spenderar mer tid vila och äta på näringsfattigare föda som bark, grenar och kvistar från träd. De äter också mossor och lavar som finns på träden. Vintertid bildar älgarna ibland mindre flockar, särskilt älgkor med sina kalvar, för att öka chanserna till överlevnad genom att minska rovdjurens möjlighet att fånga dem. Älgar är väl anpassade för att klara av kalla vintrar. Deras päls blir tjockare och isolerar dem från kylan. De har också breda hovar som hjälper dem att förflytta sig på snö och is. Under vintern kan älgar också använda sig av "snöskor", vilket innebär att de använder sina framben för att gräva efter föda under snötäcket. Sammanfattningsvis anpassar älgarna sina beteenden och livsstil under året för att möta säsongens utmaningar, inklusive reproduktion, föda och överlevnad i olika miljöer och väderförhållanden.

Älgjakt

Älgjakt är en aktivitet där jägare fokuserar på att jaga och fälla älg för mat eller sportändamål. Älgjakt är vanligt förekommande i länder där älgpopulationen är stor och jakt är reglerad för att bevara en balanserad och hållbar population av älgar. Reglerna och bestämmelserna för älgjakt varierar mellan olika länder och regioner. I allmänhet kräver älgjakt att jägare har rätt licenser och tillstånd från de ansvariga myndigheterna. Jägarna kan behöva genomgå utbildning och tester för att erhålla sina licenser. Det kan också finnas begränsningar när det gäller

jakttider, jaktmetoder, vapen och tilldelning av licenser baserat på älgpopulationens storlek och förvaltningsmål. Älgjakt kan bedrivas med olika metoder, inklusive jakt till fots, från jakttorn, med hjälp av jakthundar eller genom användning av lockljud och åtlar för att locka älgar till jägarna. Jägare använder ofta gevär för att fälla älgar på ett effektivt och humant sätt. Det är viktigt att jägare följer de etiska riktlinjerna för jakt, inklusive att fälla älgar på ett snabbt och säkert sätt för att minimera lidande. Älgjakt kan vara både en sportaktivitet och en metod för att skaffa mat. För vissa människor är älgjakt en viktig tradition och en del av deras kulturella arv. Det är dock viktigt att älgjakten bedrivs på ett hållbart sätt för att säkerställa att älgpopulationen och ekosystemet bibehålls i balans. All jaktaktivitet bör genomföras i enlighet med gällande lagar och bestämmelser samt med respekt för djurens välbefinnande och bevarande.

Frågebanken

Frågor till filmen. Använd i helklass efter filmen, gör som gruppuppgift eller individuellt. Ha gärna frågorna till handa under filmen och anteckna lite så blir det lättare att föra diskussion efteråt.

- Vad var bra/mindre bra med filmen?
- Finns det något kring vita älgar hade ni velat veta mer om?
- Vilka är några av de vanligaste naturliga rovdjuret som älgar kan möta i sin livsmiljö?
- Hur anpassar sig älgar för att klara av kalla vintrar?
- Hur reagerar älgar på närvaro av människor?

Övningsbanken

Det går utmärkt att använda dessa frågor som grund för att fördjupa sig ytterligare och eleverna kan därför använda dem till att välja olika frågor och argumentera för dem.

Skriv en uppsats och redovisa sedan för klassen.

Låt eleven först få fundera själv, sen diskutera i smågrupper om 3-4 stycken och avsluta med att grupperna berättar för varandra i klassen.

- Vilka är några av de främsta hoten mot älgpopulationen idag?
- Vad är den genetiska mutationen som orsakar vita älgar?
- Hur skiljer sig älgkornas beteende under parningssäsongen?
- Vilka är älgens främsta fördelar när det gäller att anpassa sig till olika terrängförhållanden?